

ҚР Ұлттық экономика вице-министрі
Қ.А. Өскенбаевтың
«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне
Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызмет үшін
жағдайды түбегейлі жақсарту мәселелері бойынша
өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»
Заң жобасы туралы
баяндамасы

Астана қаласы
қазан

2014 жылғы 13

Құрметті депутаттар!

2-слайд

Сіздердің назарларыңызға Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік жағдайды түбегейлі жақсарту мәселелері бойынша, келесі мәселелерді көздейтін заң жобасы ұсынылып отыр:

1. Мемлекет басшысының бесінші шақырылымдағы Қазақстан Республикасы Парламентінің төртінші сессиясының ашылуында берген тапсырмаларын орындау үшін құрылымдық реформаларды іске асыру, оның ішінде:

кедендік бақылау акцентін кедендік тазарту кезеңінен тауарларды шығарғаннан кейінгі кезеңге ауыстыру қағидатын енгізу;

Уәкілетті экономикалық операторлар институтын жетілдіру;

2. Елбасының «Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызмет үшін жағдайды жақсарту жөніндегі түбегейлі шаралар туралы» Жарлығын орындау, оның аясында:

жоспарлы тексерулерден тәуекелдерді бағалау негізіндегі тексеруді ұйымдастыруға көшу, сондай-ақ тексерулерге балама ретінде кәсіпкерлік субъектілерінің жауапкершілігін сақтандыру мүмкіндігін енгізу;

мемлекеттік бақылау мен қадағалауды жүзеге асыру кезінде тексеруге жататын талаптарды қысқарту;

ШОБ (шағын және орта бизнесті) тарату рәсімдерін оңайлату;

Ұлттық кәсіпкерлер палатасының рөлін күшейту, оның ішінде кәсіпкерлер құқықтары жөніндегі уәкіл институтын енгізу көзделеді;

3. Президенттің өзге де тапсырмаларын орындау, атап айтқанда:

енжар нормаларды анықтау тұрғысынан заңнамаға тексеру жүргізу үдерісінде бизнес-қауымдастықтың әзірлеген ұсыныстарын іске асыру;

Кәсіпкерлік қызметті мемлекеттік реттеудің 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасын іске асыру.

3-слайд

Премьер-Министрдің тапсырмасына сәйкес заң жобасы Мемлекет басшысының бесінші шақырылымдағы Қазақстан Республикасы Парламентінің төртінші сессиясының

ашылуында берген тапсырмаларын орындау үшін оған жаңа түзетулерді енгізу бөлігінде пысықталды.

Енгізілген түзетулер мемлекетпен өзара іс-қимылды максималды түрде оңайлатуға бағытталған.

Осылайша, инвесторлар үшін инвестициялық климатты жақсарту мақсатында «бір терезе» қағидаты енгізіледі.

Құрылыстың жобалық-сметалық құжаттамасының салалық сараптамасын алу да «бір терезе» қағидаты бойынша жүзеге асырылатын болады.

Кедендік рәсімдер максималды түрде оңайлатылады.

Кәсіпорындарды тіркеу мерзімі 1 сағатқа дейін қысқарады және 100 теңге көлеміндегі минималды жарғылық капиталдың болуы туралы талап жойылады.

Банкроттық рәсімдерін тиімді өткізуге әкімшіні ынталандыру мақсатында олар үшін тіркелген төлем белгілеу көзделеді.

Банкроттық рәсімдер шеңберінде уақытты қысқарту үшін кредиторлар кеңесіне оның шешімімен баланста есепке алынған, бірақ қолданыста жоқ немесе өткізуге жарамсыз мүлікті іздеуді тоқтатуға құқық беріледі.

Жұмыскерді міндетті сақтандыру келісімшартын жасау мерзімі заңды тұлғаның немесе дара кәсіпкердің мемлекеттік тіркелген күнінен бастап 10 жұмыс күнінен 30 жұмыс күніне дейін ұзартылады.

Сондай-ақ, жеке кәсіпкерлік субъектілері үшін мөрдiң міндетті түрде болуы туралы талап жойылады.

Мемлекет ролін шектеу және нарықтың өзін-өзі реттеуін дамыту үшін кәсіпкерлерге қатысты тексерулерді ұйымдастыру және жүргізу тәсілдері қайта қаралады. Жеке салаларда (санитариялық-эпидемиологиялық қадағалау, өрт қауіпсіздігі, салықтық әкімшілендіру салаларында) тексерулерге балама ретінде камералдық бақылау, аудит немесе сақтандыру енгізіледі.

Жеке кәсіпкерлік субъектілерін тарату рәсімі айтарлықтай оңайлатылады, құрылысқа рұқсат алу кезіндегі рәсімдердің мерзімі және саны қысқарады.

Жер пайдалану саласында жерлерді нысаналы мақсатта пайдалану түрлерінің жіктеуіші толығымен жойылып, елді мекендер үшін жер учаскелерінің функционалдық нысанасының 3 үлгісі енгізіледі (тұрғын үй, әлеуметтік және коммерциялық).

Мемлекеттік органдармен өзара іс-қимыл жасауда азаматтардың негізсіз шығындарын жою мақсатында құжаттар көшірмелерін міндетті нотариалды куәландыру, коммерциялық мақсатта пайдаланылмайтын, пайдалану мерзімі 7 жылдан аспайтын жеке автокөлікті техникалық байқау, сондай-ақ көлік құралын басқаруға сенімхат жойылады.

4-слайд

Кедендік бақылау акцентін кедендік тазарту кезеңінен тауарлар шығарылғаннан кейінгі кезеңге ауыстыру қағидаты:

1. кедендік бақылауды тауарларды кедендік тазарту кезеңінде тек тәуекелдерді басқару жүйесі ұсынымдарының негізінде ғана құру;

2. тауарларды кедендік декларациялау кезінде ұсынылатын құжаттарды азайту;

3. жекелеген бақылау шаралары мен объектілерін тауарлар шығарылғаннан кейінгі кезеңге беру;

4. декларациялаудың мәлімдеу қағидатын енгізу.

5-слайд

Қазіргі уақытта қолданыстағы кедендік бақылау:

1) Тауарларлар шағарылған дейінгі кезең, 100% құжаттамалық бақылауды және тауекелді басқару жүйесінің негізінде қосымша бақылауды көздейді;

2) Тауарлар шығарылғаннан кейінгі кезең, оның кемшіліктері декларацияларды аз мөлшерде қамту, бақылау функцияларын қайталау, және кедендік тексерулер нәтижелерінің кедендік ресімдеу жылдамдығына ықпал етудің жоқтығы.

6-слайд

Ең ұзақ және жүргізілуі күрделі кедендік бақылау шараларын тауарлар шығарылғаннан кейінгі кезеңге ауыстыру болжануда. Бұл:

- кедендік құнды бақылау;
- жіктеуді бақылау;

- жеңілдіктерді беру дұрыстығын бақылау.

Кедендік бақылау акцентін кедендік тазарту кезеңінен тауарлар шығарылғаннан кейінгі кезеңге ауыстыру қағидатын енгізу электрондық декларациялау енгізілуімен тікелей байланысты. Электрондық декларациялауды енгізуге бағытталған түзетулерге Мемлекет басшысы 2014 жылғы 2 шілдеде қол қойды.

7-слайд

Түзетулердің келесі блогы уәкілетті экономикалық операторлар институтын жетілдіруге бағытталған нормаларды қабылдау болып табылады.

Бүгінгі күні қолданыстағы Уәкілетті экономикалық операторларды іріктеу өлшемдері:

- Негізгі қауіпсіздік пен Дүниежүзілік кеден ұйымында сауда-саттықты оңайлату стандарттарына;
- 2013 жылғы (Бали) Дүниежүзілік сауда ұйымында сауда-саттықты оңайлату жөніндегі келісім сияқты халықаралық стандарттарға сәйкес келмейді.

Уәкілетті экономикалық оператор (УЭО) – арнайы оңайлатуларды пайдаланатын және УЭО тізіліміне енгізілген уәкілетті экономикалық операторлар мәртебесін беру шарттарына жауап беретін заңды тұлға.

Қазіргі уақытта УЭО Еуропалық одақ елдері, Америка құрама штаттары, Түркия, Қытай сияқты әлемнің 60-тан астам дамыған елінде бар.

Қазақстанда жұмыс істейтін 91 УЭО 11-і өндірістік компаниялар болып табылады. УЭО тізіліміне енгізілген **104** компаниядан жол берілген бұзушылықтарға байланысты **13** куәлік кері қайтарылды, **35-і** тоқтатылды.

Осылайша, қолданыстағы УЭО бағдарламасы Қазақстанның өндірістік компаниялары үшін кедендік операцияларды оңайлатуға және жеделдетуге тиімді тетік бола алмады және УЭО кеден заңнамасын сақтамауы тәуекелін толығымен жоюға мүмкіндік бермеді.

Осыған байланысты, Заң жобасына:

- УЭО мәртебесін мойындау үшін бүгінгі күні регламенттелген арнайы оңайлатуларға қарағанда оңайлатулардың неғұрлым кең тізбесін беру;

- оңайлатуларды кезең-кезеңімен ұсыну қағидатын енгізу ұсынылады (адал УЭО мәртебесінде неғұрлым ұзақ мерзім кедендік декларациялау кезінде оңайлатудың үлкен көлеміне үміткер болуға мүмкіндік береді).

Жұмыстың мұндай іс-тәжірибесі халықаралық стандарттарға сай және Еуропалық одақ елдері, Швеция, Қытай сияқты бірқатар елдерде сынақтан өткен.

Жоспарланып отырған өзгерістердің қорытындысы халықаралық стандарттарға сәйкес келетін және алдағы уақытта УЭО Өзара тану бағдарламасын Қазақстанда және Кеден одағында да және басқа да шетелдік әріптес елдермен әзірлеуге және қабылдауға мүмкіндік беретін УЭО институтының моделі болады.

8-слайд

Мемлекеттік бақылауды жетілдіру кәсіпкерлік субъектілерін жоспарлы тексеруді жою және жаңа тәсілді анықтау есебінен тәуекелдерді бағалау негізіндегі тексерулерді ұйымдастыруға көшу арқылы ұсынылады.

Бұл үшін жеке кәсіпкерлік субъектілеріне қатысты мемлекеттік бақылау мен қадағалауды төрт топқа бөлу ұсынылады.

Бірінші топқа тексерулер **кезеңдік сипатқа ие болатын** қызметтің аса қауіпті түрлерін реттеу салаларын жатқызу ұсынылады. Мұндай салаларға: атом энергетикасы, қару-жарақ, есірткі заттары, прекурсорлар, улардың айналымы, өнеркәсіптік қауіпсіздік, өрт қауіпсіздігі және санитариялық-эпидемиологиялық қауіпсіздік жатқызылды.

Бұл ретте, тексерулер кезеңділігі аталған салаларда қызметті жүзеге асыратын барлық субъектілерге емес, **тек жоғары тәуекел дәрежесіндегі субъектілер мен объектілерге қатысты** сақталады.

Екінші топқа оған сәйкес тек «бұзушылар» ғана ішінара тексерілетін **жаңа тәуекелдерді бағалау жүйелері** енгізілетін қызмет салалары жатқызылады. Мемлекет басшысының Жарлығына сәйкес мұндай ТБЖ **осы жылдың аяғына дейін** Президент әкімшілігімен бірлесіп **әзірленеді**.

Үшінші топқа тек негізделген шағымдар негізінде, оның ішінде құқықтары бұзылған жеке және заңды

тұлғалардың шағымдары негізінде жоспардан тыс тексерулер жүргізу жектілікті болатын салаларды жатқызу ұсынылады.

Төртінші топқа мемлекеттік бақылау тексеруге шықпай және әкімшілік іс қозғамай, **қашықтықтан мониторингілеу түрінде** жүзеге асырылатын салаларды жатқызу ұсынылады.

9-слайд

Мемлекеттік бақылау мен қадағалауды реформалаудың оң мысалы ретінде санитариялық-эпидемиологиялық қадағалау реформасын атап өтуге болады.

Қолданыстағы бақылау жүйесінде санитариялық-эпидемиологиялық қадағалаудың барлық объектілері жоспарлы және жоспардан тыс тексерулерге ұшырайды. Нәтижесінде, бір объект жылына бірнеше рет тексеріледі.

Ұсынылып отырған санитариялық-эпидемиологиялық қадағалаудың жүйесі:

1. Санитариялық-эпидемиологиялық қадағалау объектілерін эпидемиялық маңыздылығы жоғары және болмашы объектілерге бөлуді;

2. Эпидемиялық маңыздылығы жоғары объектілерге ғана қатысты тексеру жүргізудің айрықша тәртібін белгілеуді;

3. Эпидемиялық маңыздылығы болмашы объектілерге қатысты өтініштер мен шағымдар болған кезде жоспардан тыс тәртіпте тексеру жүргізуді;

4. Бас жоспарлар, егжей-тегжейлі жоспарлау жоспарларын жобалау сатысында қорытынды беруді сақтай

отырып, хабарлама жасау тәртібіне ауыстыру арқылы эпидемиялық маңыздылығы болмашы объектілерге санитариялық-эпидемиологиялық қорытынды беруді жоюды көздейді.

10-слайд

Санитариялық-эпидемиологиялық қадағалау реформасы нәтижесінде эпидемиологиялық маңыздылығы болмашы объектілердің 60,1%-ы санитариялық-эпидемиологиялық қорытынды алудан және жоспарлы тексерулерден босатылатын болады.

11-слайд

Ұлттық экономика министрлігі Ұлттық кәсіпкерлер палатасымен және сарапшылық топпен бірлесіп, жеке кәсіпкерлік субъектілеріне қойылатын мемлекеттік бақылау мен қадағалауды жүзеге асыру кезінде тексеруге жататын талаптарды қысқарту үшін талаптарға тексеру жүргізді.

Тексеру қорытындысы бойынша 5 229 талаптың ішінде 1 810 талап немесе талаптардың жалпы санының 34,6%-ы қысқартылды.

12-слайд

Статистика көрсетіп отырғандай, талаптардың ең көп саны ұлттық экономика, ауыл шаруашылығы, денсаулық

сақтау және әлеуметтік даму, мәдениет және спорт министрліктерінде қысқартылды.

13-слайд

«Кәсіпкерлік субъектілерін таратуды оңайлату» бағыты бойынша салық төлеушілерді **аудиторлық ұйымдардың қорытындысы негізінде** ерікті тарату тәртібінің оңайлатылған тәртібін енгізу ұсынылады.

Өз қызметін тоқтатқан салық төлеуші таңдау құқығына ие болады – салық органының тарату тексеруін жүргізуі немесе аудиторлық ұйымның қорытынды жасауы арқылы тарау.

Дара кәсіпкерлер үшін **хабарлама жасау тәртібінде** таратылуды енгізу ұсынылады. Осындай жолмен таратылған дара кәсіпкерлер үшін талап қою мерзімі 5 жылды құрайды.

Жаңашылдық салық төлеушілерді тарату тәртібін оңайлатуға және салық органдарды жүзеге асыратын тарату тексерулерінің санын қысқартуға мүмкіндік береді, сондай-ақ нарықтың кеңейтуге және аудиторлық ұйымдар қызметтеріне сұранысты арттыруға септігін тигізеді.

Алдын ала есептеулер бойынша, аудиторлық ұйымдардың қорытындысы негізінде таратудың оңайлатылған тәртібін енгізу салықтық **тарату арқылы жүргізілетін салық тексерулерінің санын 90%-ға дейін қысқартуға** мүмкіндік береді.

14-слайд

Ұлттық кәсіпкерлер палатасының рөлін күшейту АҚШ және Ұлыбритания сияқты елдердің тәжірибесі бойынша кәсіпкерлер құқықтарын қорғау жөніндегі уәкіл институтын (бизнес-омбудсмен) енгізу жолымен іске асырылады

Бизнес-омбудсмен Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдарында, халықаралық ұйымдарда және шет мемлекеттерде кәсіпкерлердің мүдделерін білдіреді және құқықтарын қорғайтын болады.

15-слайд

Мемлекет басшысының 2014 жылғы 17 қаңтардағы Қазақстан халқына Жолдауын орындау үшін Ұлттық кәсіпкерлер палатасы бизнесті дамытуға кедергі келтіретін нормаларды анықтау бойынша заңнамаға тексеру жүргізді және 410 ұсыныс берді, Рұқсат беру жүйесін жетілдіру мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссия олардың ішінен 239 ұсынысты мақұлдады, олардың 105-і заңнамалық деңгейде және 134-і заңға тәуелді деңгейде.

Заң жобасы шеңберінде 105 түзетудің 47-і көзделді, себебі заң жобасын келісу сатысында түзетулердің бір бөлігі кейбір мемлекеттік органдарда қолдау таппады.

16-слайд

Заң жобасының келесі бағыты нормашығармашылық тәжірибеге **реттеушілік әсерді талдауды** енгізу болып табылады.

Осы бағыт шеңберінде осы жылдың мамыр айында Үкімет Қаулысымен бекітілген Кәсіпкерлік қызметті мемлекеттік реттеудің 2020 жылға дейін тұжырымдамасы іске асырылуда.

Реттеушілік әсерді талдау реттеуді енгізу мүмкіндігіне байланысты ықтимал тәуекелдерді ескере отырып, шығындар мен пайданы салыстырудың талдамалық рәсімі болып табылады.

РӘТ мынадай міндеттерді шешуге бағытталған:

- шешуді қажет ететін проблеманы нақты анықтау;
- проблеманы шешудің баламалы әдістерін анықтау;
- проблеманы шешуге және қатысатын барлық тараптар шығындарына реттеуді қабылдау салдарын бағалау;
- проблеманы бағалаудың және мемлекеттік реттеу мақсаттарына қол жеткізудің өлшенетін индикаторларын анықтау.

РӘТ пайдалану нәтижесінде оңтайлы және тиімді шешімді қабылдау қамтамасыз етіледі.

17-слайд

Жаңа реттеулерді жобалау кезінде мемлекеттік органдар реттеушілік әсерді талдауға тиіс.

Бұдан кейін реттеушілік әсерді талдау және нормативтік құқықтық актінің жобасы кәсіпкерлік жөніндегі уәкілетті органға жіберіледі, ол белгіленген рәсімдердің сақталуы туралы қорытынды береді және қажет болған жағдайда реттеушілік әсерді балама талдауды жасайды.

Сондай-ақ, реттеушілік әсерді талдауды Ұлттық кәсіпкерлер палатасы және өзге мүдделі тұлғалар жасай алады.

Мемлекеттік орган жүргізген талдау және балама талдау нәтижелері Кәсіпкерлік қызметті реттеу мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссияның қарауына шығарылады. ВАК реттеушілік әсерді талдаудың нәтижелерінің бірін мақұлдау туралы ұсынымдар жасайды.

Бұдан әрі нормативтік құқықтық актінің жобасы реттеушілік әсерді талдаудың нәтижелерімен және ВАК ұсынымдарымен бірге Үкіметке саяси шешім қабылдау үшін енгізіледі.

Осы заң жобасын қабылдау инвестициялық және кәсіпкерлік ахуалға оң әсерін тигізеді, бизнеске әкімшілік жүктеменің азаюына әкеледі және қазақстандық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ықпал етеді.

Назарларыңызға рахмет.